

Cercetarea economică, mai aproape de agricultura reală

**Interviu cu
acad. prof. Păun Ioan Otiman,
director general al Institutului de Economie
Agrară al Academiei Române**

- Ați preluat, nu demult, conducerea Institutului de Economie Agrară al Academiei Române. În ce context?

- Postul de director al institutului a fost vacantat la 1 ianuarie 2008, prin depășirea mandatului d-lui profesor Dinu Gavrilescu. În această situație, mai mulți colegi de la Institutul Național de Cercetări Economice (INCE), printre care îi amintesc pe directorul general Ciumara, directorul general adjunct Franc, pe Napoleon Pop, mi-au propus să candidez pentru această funcție. Am ezitat să accept pentru că sunt foarte ocupat, având atât funcția de secretar general al Academiei Române, care îmi ocupă cel puțin patru zile pe săptămână, cât și cea de profesor titular la Universitatea din Timișoara, care este profesiunea mea de-o viață și la care nu am dorit să renunț. Până la urmă, am decis să mă prezint la concurs, unde am participat ca oricare alt concurent. Mi-am pregătit un dosar de concurs, care cuprinde programul de management al institutului, am avut și un contracandidat - profesorul Popescu de la ASE. În final comisia prezidată de academicianul Postolache m-a declarat câștigător.

- În ce situație ați găsit institutul?

- Prima problemă pe care mi-ați pus-o a fost care este poziția institutului în cercetarea economică în general, dar mai ales în domeniul economic agrar și al dezvoltării rurale. Am avut o surpriză plăcută. Institutul are 38 de cercetă-

tori, unii dintre ei consacrați. Dar, m-am bucurat că avem și o generație tânără, cel puțin 10 cercetători în jur de 30 de ani. De asemenea, avem și câțiva colaboratori, colegi care lucrează în învățământ, oameni cu performanță în cercetare.

Precizez că institutul face parte din Institutul de Cercetări Economice (INCE) al Academiei Române. El derulează două tipuri de programe. În primul rând, un program fundamental, care face parte din Programul Național al INCE și este finanțat de la bugetul de stat. În același timp, participă la competițiile care se derulează în România și în străinătate, lucrând deci pe bază de contracte.

- Institutul a fost creat, după 1989, prin desprinderea de Institutul de Economie Agrară al ASAS. Care este rațiunea existenței a două entități cu profil similar?

- Cred că a existat o premisă istorică.

În decursul timpului, în Academia Română a funcționat un Institut Național de Cercetări Economice, cu institute sau departamente de profil, inclusiv de economie agrară. Deci, într-un fel s-a revenit la forma din anii '50-'60. În orice caz, nu există un paralelism între cele două institute. Dimpotrivă, unele teme se realizează în colaborare, cum ar fi cele care răspund unor cerințe ale Ministerului Agriculturii. Mai mult chiar, suntem pe cale de a constitui împreună un consorțiu pentru elaborarea strategiei de dezvoltare a spațiului rural românesc. Oricum, existența a două institute crează și o concurență benefică. Sigur, între cele două institute academice, pot apare anumite orgolii. Dar, cred că dacă există înțelepciune, conducerea acestor institute pot găsi soluții economice viabile pentru agricultura românească.

- Cum este organizată cercetarea economică în alte țări?

- Situațiile sunt diferite de la o țară la alta. În Franța, există un institut de economie agrară în cadrul Institutului Național de Cercetări Agricole (INRA). În alte țări, cercetarea economică funcționează fie în cadrul unor academiilor de ramură, fie al academiilor naționale. În SUA sunt institute puternice pe lângă universități. Sunt și institute private, care lucrează pe bază de contracte fie guvernamentale, fie cu marile companii. Cert este că, în lume, marea majoritate a cercetării este contractuală. Dar există și comenzi guvernamen-

a consemnat
Maria BOGDAN

☞ tale importante. Oricum, soluția pe care o practicăm noi acum nu este incompatibilă cu cele din alte țări.

- Ar fi posibilă privatizarea cercetării economice?

- Deocamdată nu. Toată cercetarea fundamentală din România este finanțată în proporție de peste 90% de la bugetul statului, prin instituțiile Academiei Române. Într-adevăr, au apărut și institute sau centre de cercetare private. În agricultură, însă nu avem asemenea centre private. Probabil că în viitor marile companii private își vor dezvolta și la noi cercetări proprii. Sigur, ar fi greu să se găsească firme din agricultură care să finanțeze cercetări fundamentale de anvergură. În schimb, ar fi posibil să fie finanțate cercetări private în domeniul aplicativ, al tehnologiilor de cultură, al structurii soiurilor și hibridilor etc.

- Ați amintit despre programele de cercetare. Vă rugăm să concretizați.

- Voi da câteva exemple din temele prioritare pe care le derulăm în 2008:

● Evaluarea piețelor agricole din România în perioada post-aderare.

● Impactul aderării la UE asupra dezvoltării rurale din România. Aici ne propunem să urmărim eficacitatea fondurilor europene, dar și a celor atrase din alte surse.

● Evaluări cantitative și calitative ale dezvoltării durabile în spațiul rural. Vrem să vedem în ce măsură anumite sisteme de agricultură au eficacitate economică. Un exemplu: România a realizat, în perioada comunistă, unul dintre cele mai mari sisteme de irigații, care totaliza peste 3 milioane ha. El, însă, era adaptat sistemului de agricultură de atunci, respectiv marilor întreprinderi.

Totodată, avea ca principală sursă de apă Dunărea, care presupunea consumuri mari de energie, deci costuri ridicate. Noi vrem să vedem dacă putem realiza un sistem de irigații, pe cel puțin un milion de hectare, din surse locale.

● Vrem să răspundem problemelor legate de competiția dintre producția agricolă destinată consumului și cea pentru biocombustibili.

● Un alt aspect: spre ce tip de agri-

cultură mergem, modern sau tradițional, tradițional sau ecologic, familial sau latifundiar. Avem, de asemenea, pe agendă numeroase alte teme, inclusiv legate de Politica Agricolă Comună.

- Ați operat schimbări în conducerea institutului?

- Una singură: profesorul Davidovici, care își încheiase mandatul de director adjunct, a trecut șef de sector. Postul a fost ocupat, prin concurs, de Filon Toderoiu, cercetător științific I. Ionela Ionel este în continuare secretar științific.

În rest, am considerat că nu sunt necesare schimbări, întrucât structura insti-

tutului, cu cele 5 departamente este ade-vărată, iar oamenii s-au specializat.

- Pe termen lung, ați anunțat elaborarea unei strategii de dezvoltare rurală. În ce stadiu se află ea?

- În prima fază, am discutat-o cu ministrul Cioloș și cu colaboratorii dumnealui.

Ministerul Agriculturii va scoate strategia la concurs, iar noi ne vom prezenta în calitate de leader, urmând să o realizăm în colaborare cu institute din ASAS și cu colegii din învățământul superior.

- Din 1990 încoace s-au tot elaborat strategii, începând cu cea coordonată de acad. Postolache, urmând cea lansată, acum 4-5 ani, la Palatul Parlamentului pe termen de 25 de ani... Toate au rămas prin sertare. Dvs. o veți lua de la zero?

- Consider că nimic nu poate începe de la zero. Tot fondul de strategii și programe va fi luat în considerație. Ar fi păcat să nu utilizăm experiențele bune de până acum.

Cât privește finalitatea, noi vrem să schimbăm sistemul de adoptare. Adică să o supunem, inițial, dezbaterii publice. Dorim ca decidenții majori - guvernul,

partidele politice, ministerele implicate, agențiile care operează în agricultură etc. să-și însușească strategia. Astfel încât, atunci când se schimbă guvernarea ea să rămână în continuare drept țintă. Pentru că strategia va avea trei orizonturi: 2013 - sfârșitul actualului buget european, 2020 și 2030. Dorim să ne pliem pe strategia națională care are aceleași orizonturi, cât și pe strategia europeană. Deci, spre deosebire de precedentele strategii, de data aceasta ne integrăm într-un sistem.

Până acum, fiecare nou guvern, fiecare ministru care a venit a considerat că agricultura începe cu el. Sperăm ca astfel de lucruri să nu se mai întâmple. Continuarea politicilor pe termen mediu și lung este o condiție a succesului economic.

Vă dau un exemplu: toate guvernele începând cu Guvernul Văcăroiu și continuând cu celelalte și-au propus ca obiectiv strategic reabilitarea sistemelor de irigații pe cel puțin un milion de ha. Dar niciodată nu s-au irigat mai mult de 200.000-300.000 ha.

- Nu considerați că utilizarea irigațiilor implică și existența unor structuri agrare adecvate?

- Nu absența exploatațiilor de dimensiuni adecvate a dus la această situație. În zonele sudice, 70-80% din teren este comasat, deci poate fi exploatat în sistem irigat.

Într-adevăr, o mare problemă a strategiei este fărâmițarea terenurilor. Și în această privință, va trebui să vedem ce au făcut celelalte țări. Spre exemplu, în Franța, după război, mărimea medie a exploatațiilor agricole era 0,23 ha. Printr-un sistem economic avantajos de reorganizare a terenurilor, s-a ajuns astăzi la o medie de 200-300 ha. Și noi ar trebui să avem un astfel de proiect de comasare.

Deși sunt adeptul proprietății private, consider că agricultura intensivă nu se poate face pe 2-3 ha. Nici nu avem nevoie de 4 milioane de fermieri înregistrați sau de 1,5 milioane care sunt plătiți prin APIA. România are nevoie de 400.000-500.000 de exploatații agricole.

Realizarea acestui deziderat, respectiv comasarea terenurilor

Cercetarea economică, mai aproape de agricultura reală

pag. 20

economice, prin crearea unor avantaje evidente pentru agricultorii implicați în acest proces. În Franța, de exemplu, agricultorii care au trecut de la un hectar la 5 ha, au beneficiat de o reducere de 50% din impozit, iar dacă au trecut de la 5 la 10 ha, au beneficiat de motorina subvenționată. Nemții au mers chiar mai departe. Acolo unde s-au comasat terenurile, s-au trasat elemente de infrastructură - drumuri, rețele de energie electrică, de apă.

Astfel de soluții trebuie să aplicăm și noi. Cu atât mai mult cu cât noii proprietari, tinerii, nu vor mai avea nostalgia proprietății asupra pământului. Desigur, sunt necesare și măsuri de pensionare anticipată, de susținere financiară a tinerilor fermieri, prin prime de instalare etc. Sigur că sunt dificultăți din cauza resurselor financiare limitate. Dar, într-un orizont de 7-8 ani, trebuie făcut ceva.

O altă verigă care lipsește la noi este constituirea grupurilor de producători, care să rezolve problemele legate de valorificarea produselor. Acest lucru coroborat cu susținerea producției naționale, care trebuie să se mențină.

Din păcate, de această necesitate nu s-a ținut seama în negocierile de aderare cu UE. Or, să nu uităm că România nu se află la nivelul actual al țărilor europene, unde piața este suprasaturată la unele produse și s-au introdus cote și contingente. Ci, la nivelul anilor '50 când europenii au investit masiv în susținerea fermierilor, în continuarea și consolidarea exploatațiilor, lucru pe care noi nu-l facem acum.

- Dimpotrivă, se vorbește acum de eliminarea subvențiilor. Cum vedeți lucrurile?

- A elimina subvențiile înseamnă a fi tributari importurilor. Aceasta va duce la dezagrării României, ceea ce este un pericol enorm. Economia românească nu poate duce, din punct de vedere financiar, un import masiv pe termen lung.

De aceea, eu cred că trebuie găsite

soluții de colaborare cu statele nou intrate în UE, care au situații similare cu a noastră. Mă gândesc la Polonia, Ungaria și la altele, pentru ca împreună să ne apărăm poziția de state agricole și de susținere a agriculturii.

Miniștrii noștri, primii miniștrii, parlamentarii din Parlamentul European trebuie să susțină această politică.

- V-ați referit, în diferite ocazii, la marile latifundii. Care credeți că va fi viitorul acestor structuri?

- Ele sunt o realitate. Comparând re-

zultatele marilor exploatații cu ale celor mici, este evident că primele sunt mai performante. Nimeni nu poate contesta rezultatele obținute de Muscă la Curtici, ca să dau un exemplu. Dar ce se va întâmpla cu aceste mari latifundii când comunitatea europeană își va schimba atitudinea și nu le va mai susține financiar? Din ce în ce mai mult se acreditează ideea că micii fermieri nu mai sunt dispuși să contribuie la susținerea financiară a marilor exploatații. Concret, se discută de susținerea graduală, iar cei ce depășesc o anumită suprafață, având sute sau mii de hectare, să primească o sumă pe hectar mult mai mică. De altfel, marile latifundii nu sunt caracteristice țărilor europene, nici măcar SUA. Ele sunt caracteristice țărilor Americii Latine, celor din Asia. Eu rămân la ideea că exploatațiile de nivelul zecilor de hectare în agricultura familială și a celor comerciale de sute de hectare sunt raționale pentru România. În momentul în care discutăm de zeci de mii de hectare, pe o

jumătate de județ sau pe mai multe județe, apar fenomene sociale complicate. De aceea trebuie regândit acest fenomen și cred că o înțelegere înțeleaptă a acestui fenomen, va duce și la o decizie înțeleaptă.

- Să revenim la institut. A fost o vreme când s-a confruntat cu mari probleme financiare. Cum asigurați, acum, finanțarea?

- Avem două surse de finanțare. Din bugetul Academiei Române acoperim salariile cercetătorilor, sumele necesare pentru utilități și foarte puține pentru dezvoltare. Principala sursă de capital o constituie contractele de cercetare, care acoperă circa 90% din sumele pentru dezvoltare. Sperăm ca în viitor să dezvoltăm sursa extrabugetară, prin contracte de cercetare.

- Cum vedeți legătura cu agricultura reală, cu fermierii? Este un aspect adesea deficitar, în cercetarea agricolă în general.

- Asta a fost una din primele probleme pe care am discutat-o cu colegii. A existat o fugă după publicarea de articole numai în publicații acreditate internațional. Le-am reproșat că nu se regăsesc în agricultura reală și le-am cerut să furnizeze articole în revistele de specialitate, care să vină în întâmpinarea agricultorilor. Spre exemplu, studii de caz, analize pe teme de interes pentru agricultori. Sper ca acest lucru să se întâmple în perioada care urmează.

Pe de altă parte, vrem să ne implicăm în fundamentarea politicilor agricole, venind cu soluții.

Spre exemplu, deja am constituit o echipă de cercetători care colaborează cu Direcția de buget-finanțe din Ministerul Agriculturii, pentru a fundamenta prioritățile bugetare pentru 2009. Am solicitat, totodată, colegilor din institut să meargă în exploatații, unde să efectueze studii comparative cu privire la costuri, la prețuri etc. Și, bineînțeles, pe această bază, să ofere soluții.

Dorim ca, astfel, să fim cât se poate de aproape de agricultura reală.